

Að búa í haginn – Samstarf til sóknar Samantekt af samráðsfundi í Tjarnarlundi

Haldinn 31. mars 2015

ATA

Efnisyfirlit

1	Inngangur	1
2	Aðdragandinn og greiðslur úr Jöfnunarsjóði.....	2
3	Svæðisskipulag sem sóknaráætlun.....	3
4	Helstu skilaboð samráðsfundar.....	4
4.1	Hver eru helstu einkenni svæðisins?	4
4.2	Dæmi um samvinnu þar sem vel hefur tekist til.....	5
4.3	Af hverju höfum við mestar áhyggjur?	6
4.4	Hvað gæti áunnist með samstarfi?.....	7
5	Samantekt og næstu skref.....	8
5.1	Skilaboðin samantekin	8
5.2	Næstu skref	10

1 Inngangur

Sveitarstjórnir Dalabyggðar, Reykhólahrepps og Strandabyggðar sammæltust um það eftir sveitarstjórnarkosningarnar 2014 að hittast á sameiginlegum fundi til að ræða sameiningarmál sem og önnur sameiginleg málefni auk frekara samstarfs sveitarfélaganna.

Þann 31. mars 2015 var haldinn fundur þar sem þessi umræða var formlega á dagskrá. Hist var í Tjarnarlundi í Saurbæ, frá kl. 18 – 22, og var fulltrúum frá Árneshreppi og Kaldrananeshreppi einnig boðið að taka þátt í samtalinu. Til fundar mættu 19 fulltrúar, 7 frá Dalabyggð, 5 frá Reykhólahreppi, 6 úr Strandabyggð og 1 frá Kaldrananeshreppi. Fulltrúi frá Árneshreppi komst ekki vegna erfiðra vetrarsamgangna.

Sveitarstjórar Dalabyggðar, Reykhólasveitar og Strandabyggðar, þau Sveinn Pálsson, Ingibjörg Birna Erlingsdóttir og Andrea Kristín Jónsdóttir settu fundinn í Tjarnarlundi. Síðan kynnti Ingibjörg Birna aðdraganda fundarins og hvaða áhrif sameining þessara þriggja sveitarfélaga hefði á fjárframlög úr Jöfnunarstjóri (sjá nánar í 2. kafla).

Ráðgjafar frá ráðgjafarfyrtækinu Alta, þær Björg Ágústsdóttir og Halldóra Hreggviðsdóttir, fjölluðu um svæðisbundið samstarf og fóru yfir svæðisskipulag sem verkfæri í samstarfi sveitarfélaga. Þær tóku sem dæmi nýtt svæðisskipulag á Snæfellsnesi 2014 - 20126, með yfirskriftinni „Andi Snæfellsness – Auðlind til sóknar“, þar sem Alta veitti faglega ráðgjöf (sjá nánar í 3. kafla).

Í kjölfarið hófst samtal undir yfirskriftinni „*Að búa í haginn – Samstarf til sóknar*“. Farið var yfir áskoranir og tækifæri í samfélögunum á svæðinu, hvort sveitarfélögin teldu sig geta áorkað meiru með því að taka sameiginlega á viðfangsefnum sínum, hver helstu verkefnir væru sem þannig þyrfti að vinna og þá á hvaða grunni, og hver ávinningurinn væri af því að vinna þau í sameiningu, fremur en hver fyrir sig. Ráðgjafar Alta leiddu þessa umræðu (sjá nánar í 4. kafla).

Hlutverk Alta var einnig, að loknum fundi, að taka saman yfirlit um helstu viðfangsefni sem sveitarfélögin telja æskilegt að skoða nánar m.t.t. frekara samstarfs og/eða mögulegrar sameiningar þeirra. Ennfremur var Alta falið að meta mögulegan ávinning af því að nýta svæðisskipulag sem tæki í framtíðarsamstarfi sveitarfélaganna. Það verði gert í samhengi við stöðu mála í byggðunum, m.a. á grunni samtalsins á fundinum (sjá nánar í 5. kafla).

2 Aðdragandinn og greiðslur úr Jöfnunarsjóði

Ingibjörg Birna kynnti aðdragandann að fundinum, en samhliða sveitarstjórnarkosningum 2014 var gerð skoðanakönnun í Dalabyggð og Reykhólahreppi, þar sem spurt var um vilja íbúa til samstarfs og sameiningar sveitarfélaga á svæðinu. Niðurstaðan í báðum sveitarfélögum var sú að meirihluti þeirra sem tóku afstöðu vildi að kannaðir yrðu nokkrir kostir um frekara samstarf og sameiningar, gjarnan við fleiri en eitt sveitarfélag. Fundurinn í Tjarnarlundi væri því haldinn í beinu framhaldi af þessu.

Fyrir fundinn höfðu sveitarstjórnarnir í Dalabyggð, Reykhólahreppi og Strandabyggð auk fleiri fulltrúa sveitarfélaganna átt fund með starfsfólki innanríkisráðuneytis og Jöfnunarsjóðs sveitarfélaga þar sem áhugi á samstarfi sveitarfélaganna var kynntur og könnuð hugsanleg aðstoð sjóðsins og ráðuneytisins við þá vinnu.

Í framhaldi sendi Jöfnunarsjóður áætlun um hver gætu orðið framlög til sameinaðs sveitarfélags og upplýsti um stuðning sem fá má úr sjóðnum til formlegs sameiningar- eða viðræðuferlis.

Áhrif sameiningar Dalabyggðar, Reykhólahrepps og Strandabyggðar á úthlutuð tekju- og útgjaldajöfnunarframlög úr sjóðnum, verða sem hér segir, en miðað er við áætlun framlaga á árinu 2014:

- Tekjujöfnunarframlögin munu hækka um 12,8 m.kr.
- Útgjaldajöfnunarframlögin munu hækka um 10,3 m.kr.
- Íbúafjöldaframlögin hækka um 1,0 m.kr.
- Framlag vegna fjarlægða innan sveitarfélaga um 5,1 m.kr.
- Framlag vegna fjölda þéttbýlisstaða umfram einn um 4,1 m.kr. (tveir til viðbótar)
- Framlag vegna snjósmoksturs í þéttbýli um 0,1 m.kr.
- Heildaráhrif sameiningarinnar á framlögin til Dalabyggðar, Reykhólahrepps og Strandabyggðar nema því um 23 m.kr.

Sérstakt framlag fæst einnig úr Jöfnunarsjóði til að mæta kostnaði við vinnu við undirbúning og framkvæmd sameiningar. Sjá nánar kynningu Ingibjargar Birnu sem fylgir með greinargerð þessari

ATH: Ákveðið var í kjölfar fundarins að kanna breytingu á fjárframlögum Jöfnunarsjóðs til svæðisins ef Árneshreppur og Kaldrananeshreppur myndu bætast við. Fyrirspurn þess efnis var send til Jöfnunarsjóðsins, sem mun reikna þetta út. Vænta má svara sjóðsins um mánaðamótin apríl – maí og verða upplýsingarnar í kaflanum hér að ofan þá uppfærðar.

3 Svæðisskipulag sem sóknaráætlun

Þær Björg og Halldóra frá Alta, ræddu um tækifæri sem falist geta í svæðisbundnu samstarfi sveitarfélaga, íbúa og atvinnulífs og hvernig svæðisskipulag geti verið tæki til að móta sameiginlega sýn um þróun, markmið og leiðir í því samstarfi.

Fordæmi frá nágrannalöndum okkar

Alta hefur síðustu árin kynnt sér dæmi frá nágrannalöndunum, þar sem góður árangur hefur náðst í þróun byggðar við aðstæður svipaðar þeim sem eru hérlandis. Sérstaka athygli vekja svæði þar sem sveitarfélög, íbúar og atvinnulíf hafa snúið vörn í sókn, með því að gera sér mat úr þeim auðlindum sem í svæði búa: samfélagi, náttúru og menningu. Markmiðið er að auka fjölbreytni í atvinnulífi, laða að nýja íbúa, ferðamenn, fyrirtæki og fjárfestingar. Dæmi sem henta einkar vel hérlandis.

En hvað er svæðisskipulag?

Svæðisskipulag er stefnumótandi áætlun tveggja eða fleiri sveitarfélaga og er viðfangsefnið eftir atvikum, landnotkun og önnur málefni, sem áhugi er á að marka sameiginlega stefnu um. Svæðisskipulag getur verið sameiginleg stefna um byggðapróun, í rauninni sóknaráætlun - um hvernig megi styrkja ímynd og sérstöðu svæðis. Sjá Matthildi Kr. Elmarsdóttur hjá Alta tala um svæðisskipulag sem verkfæri í byggðapróun, hér: <http://goo.gl/rxs7bl>

Sóknaráætlun Snæfellsness "Andi Snæfellsness - Auðlind til sóknar"

Nú liggur fyrir nýtt svæðisskipulag Snæfellsness 2014 - 2026, unnið í nánú samstarfi við fulltrúa úr atvinnulífinu, íbúa og fulltrúa frá félagasamtökum. Svæðisskipulagið er í reynd sóknaráætlun Snæfellinga; áætlun um hvernig sveitarfélögin og atvinnulífið, í samvinnu við íbúa, hyggjast stuðla að því að þróun atvinnulífs og byggðar á Snæfellsnesi taki í auknum mæli mið af sérkennum svæðisins m.t.t. náttúru, menningar og mannauðs, sem aftur fléttast saman í staðaranda Snæfellsness. Svæðisskipulagið fékk skipulagsverðlaunin 2014, sjá hér: <http://goo.gl/vdm4nd>

Rammi fyrir aðalskipulag og deiliskipulag

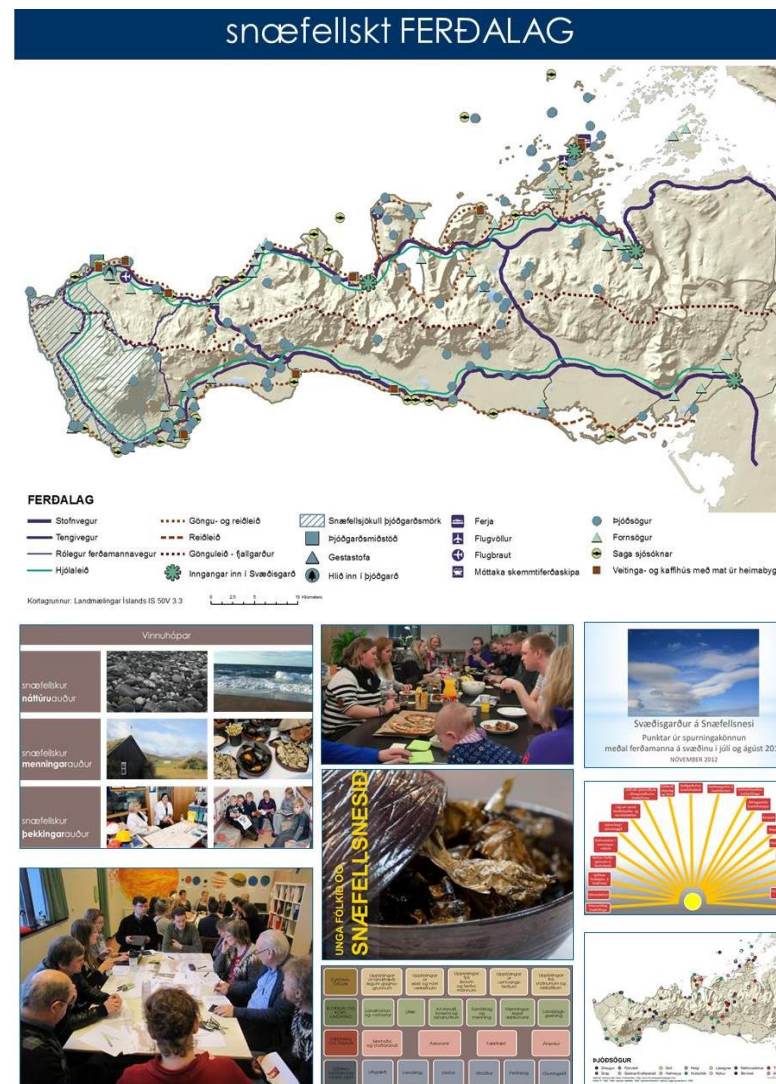
Svæðisskipulagið setur fram heildstæða almenna stefnu sem segir í hvaða átt skuli ganga og í grófum dráttum hvernig. Það leggur þannig grunn sem verður nánar útfærður í aðalskipulagi hvers sveitarfélags og í deiliskipulagi einstakra svæða. Gögn sem safnað hefur verið og greiningar unnar við svæðisskipulagsgerðina munu þannig nýtast beint við aðalskipulagsgerð sveitarfélaganna. Sjá hér: <http://goo.gl/OHOAMt>

Svæðisgarðurinn Snæfellsnes

Snæfellingar stofnuðu samstarfsvettvang sveitarfélaganna, íbúa og atvinnulífsins, sem þau kalla „Svæðisgarðurinn Snæfellsnes“. Svæðisgarðurinn sér um að fylgja eftir og framkvæma hluta þeirra verkefna, sem skilgreind hafa verið í svæðisskipulaginu, sumsé flest önnur en þau sem rata beint inni skipulagsmál hvers sveitarfélags. Sjá nánar hér: <http://goo.gl/BSGPok>

Skipulagsferlið er gott til að vinna saman

Skipulagsferlið er afar góð leið til að vinna saman og gott að nýta til að vinna að sameiginlegri sýn í þeim málefnum sem mikilvæg eru fyrir tiltekið svæði. Ef samtalið leiðir til sameiningar, þá mun svæðisskipulagið eða sá efniviður sem kominn er, nýtast sem forsenduhluti í nýtt aðalskipulag sameinaðs sveitarfélags.

4 Helstu skilaboð samráðsfundar

4.1 Hver eru helstu einkenni svæðisins?

Þegar kemur að samtali um samstarf, þá er mikilvægt að fá mynd íbúa sjálfra af Árneshreppi, Dalabyggð, Kaldrananeshreppi, Reykhólahreppi og Strandabyggð í heild. Hvað er það sem svæðið á sameiginlegt og einkennir það öðru fremur, meðal annars m.t.t. landfræðilegrar staðsetningar og náttúrulegra aðstæðna, samfélagslegra þátta, menningar og þjónustu, atvinnuhátta og svo út frá stjórnsýslu og þjónustu sveitarfélaga og ríkis. Því var spurt:

„Hvernig myndir þú lýsa okkar svæði – hvað er mest einkennandi?“

Umræðan var fjörleg og margt nefnt í þessu sambandi. Fundarmenn veltu því fyrir sér hvort hægt væri að líta til svæðisins í heild eða hvort ástæða væri til að lýsa minni einingum. Í svörunum var ákveðinn samhljómur og komið inná fjölmarga þætti eins og sjá má.

Mannlíf og samfélag: Þar var nefndur mikill og fjölbreyttur mannauður og félagsauður, sterkir íbúar, fjölbreytilegir karakterar, vinátta og góður samgangur á milli íbúa.

Eðli og innviðir: Fámennt, strjálbýlt; dreifbýli, lélegt net-, sjónvarps- og útvarpssamband. Erfitt að veita fulla þjónustu við íbúa. Veikir innviðir, eyðilegt, harðneskja, afskekkt, ófærar heiðar, litlir þéttbýlisstaðir. Fjórir þéttbýliskjarnar, langt á milli og ólík atvinna. Eyðibýggðir og „hopandi“ byggðir.

Saga: Sögulegur og þjóðsögulegur áhugi. Sagan er fjölbreytt, sterk, djúp og skýr, sbr. landnámssöguna sem er spennandi í því sambandi. Laxdæla og Gull-Þóris saga gerast næstum alveg á þessu svæði, sem kemur einnig við í Eyrbyggju, Fóstbræðrasögu, Grettissögu, Kormáksögu og Njálssögu.

Menning: Góð og rík menning og margt í boði.

Auðlindir: Náttúrulegar laugar, jarðhiti, hlunnindi s.s. kræklingur, æðardúnn, rekaviður, góð berjalönd, þang og selur.

Landslag, landhættir og náttúra: Eyjaparadís Íslands og nágrennis. Gríðarleg náttúrufegurð, töfrar og andstæður. Fjölbreytt náttúra, stórbrotið landslag, mikið eyjasvæði, strandir og víðáttumikil strandlengja; þrír flóar, margir firðir, mörg nes – vogskorið; náttúruperlur. Mikill munur flóðs og fjöru í Breiðafirði. „Flöskuháls“ ferðamanna – jákvætt ☺, allar áttir landfræðilega, margbreytileiki, fjölbreytni, dalir, brött fjöll og víðlendi, ólíkar aðstæður fyrir hvert svæði fyrir sig; eyjar, fuglar, sögur; fjöll, dalir, strandlengja. Mikið jarðfræðisvæði, samanlagt mjög landmikið. Övenju fjölbreytt fuglalíf, m.a. ernir og æðarfugl.

Atvinnulíf: Landbúnaður, einkum sauðfjárbúskapur, sjávarnytjar og þjónusta. Grunnþekking á matarhandverki, mjólk, osti, fiski og öllum landbúnaði – Strandalambið. Láglaunastörf og lítið á

milli handanna – skortur á fé. Víða lítil bú og erfitt með endurnýjun. Fábreytni í atvinnuvegum til sjávar og sveita. Gríðarleg tækifæri til atvinnuuppbyggingar, smábátaútgerð, fjölbreytt atvinnulíf, nýting til sjávar og sveitar. Áhugi á ferðamennsku. Landsbyggðarsvæði í varnarbaráttu fyrir tilveru sinni. Skortir störf fyrir fólk með menntun og menntunarstig lágt.

4.2 Dæmi um samvinnu þar sem vel hefur tekist til

Þar sem meginþema þessa samráðsfundar snerist um samvinnu og leit að tækifærum og leiðum í því sambandi, þá er mikilvægt að læra af reynslunni og líta til þess sem vel hefur tekist á þessu sviði. Hér var opið fyrir umræðu um hvers konar samvinnu; á vegum hins opinbera, félagasamtaka, fyrirtækja eða einstaklinga. Því var spurt:

„Hvaða dæmi eigum við um samvinnu þar sem vel hefur tekist til?“

Svörin sýndu að dæmi um góða samvinnu eru nú þegar mörg og fjölbreytt og snúa að ólíkum sviðum samfélagsins.

Starfsemi ungmenna- og héraðssambanda var iðulega nefnd, en einnig bent á samstarf á milli Reykhóla og Dala auk samvinnu við Strandir hvað varðar íþróttastarf fyrir alla aldurshópa. Auk þess samstarf í einstökum íþróttagreinum, eins og frjálsum íþróttum á stærra svæði – SamVest.

Komið var inná samstarf í félagsmálum unglinga á milli Standa og milli Reykhóla, og Dala og Reykhóla og einnig var bent á félagsmiðstöð Drangsness og Hólmavíkur sem gott dæmi um samstarf.

Samstarf á milli grunnskóla var einnig nefnt og bent á stóru upplestrarkeppnina í því sambandi, en þar komu að Reykhólar, Strandir, Árneshreppur og Kaldrananeshreppur. Einnig voru nefndar skólaheimsóknir kennara á milli Reykhóla, Hólmavíkur og Búðardals.

Margir komu inná félagsstarf sem væri í gangi á milli allra þessara byggða, einkum Lionshreyfinguna og kvenfélögin auk Sambands breiðfirska kvenna. Félagsstarf eldiborgara í Reykhólahreppi og Dölum var einnig nefnt og bent á samstarf sem þegar væri í gangi í menningarmálum á milli Reykhóla og Dala.

Greinileg ánægja er með starfsemi heilsugæslunnar og hún iðulega nefnd, en líka bent á að þar væru tækifæri til að gera enn betur.

Önnur mál sem minnst var á, var samstarf í smölun og við fjallskil auk ferðamála. Sorpsamslag Strandasýslu, samstarf um brunavarnir á milli Reykhóla og Dala og samstarf um skipulags- og byggingarfulltrúa á milli Dala, Reykhólahrepps, Kaldrananeshrepps og Árneshrepps. Einnig samstarf um félagsmálafulltrúa og barnaverndarmál á milli Kaldrananeshrepps, Strandabyggðar, Árneshrepps og Reykhólahrepps. Síðast en ekki síst var komið inná samstarf björgunarsveita. Loks var Pósturinn nefndur.

4.3 Af hverju höfum við mestar áhyggjur?

Mikilvægt er að fá yfirsýn yfir brýnustu viðfangsefni í samfélögunum og hvers eðlis þau eru, til að hægt sé að meta hvort vænta megi ábata af auknu samstarfi á þeim sviðum. Því var spurt:

„Af hverju höfum við mestar áhyggjur í samfélögum okkar?“

Viðfangsefni sem fram komu í þessu spjalli eru iðulega tengd og beint orsakasamhengi þeirra á milli.

Fólksfækkun og hækkandi meðalaldur var ofarlega í hugum fólks. Hvað aldursdreifingu varðar, þá vanti m.a. ungt fólk á aldrinum 16 – 30 ára. Í þessu sambandi var einnig bent á að unga fólkið snýr ekki aftur úr framhaldsnámi.

Samgöngur, raforkuöryggi, hátt raforkuverð og fjarskipti eða fjarskiptaleysi var ofarlega á baugi og fram kom ótti við að ljósleiðarverkefnið nái ekki í gegn.

Einhæfni atvinnulífs var iðulega nefnd og fækkun starfa almennt. Auk þess væri atvinna ótrygg s.s. ef kvóti er fluttur og bent á að lítið mætti útaf bera eins og t.d. ef stór vinnustaður lokar, slíkt hefði mikil áhrif. Skortur væri á hálaunastörfum og opinberum störfum fækkaði. Nýliðun væri einnig lítil í landbúnaði og meðalaldur orðinn hár hjá bændum. Einnig kom fram að lítið væri af störfum fyrir unga fólkið þegar það hefur menntað sig og stuðning skorti við nýsköpun í atvinnulífinu.

Húsnæðismálin bar á góma, einkum húsnæðisskort og bent á að ungt fólk vildi ekki byggja eða kaupa húsnæði á svæðinu. Lágt markaðsverð fasteigna hamli því að fólk byggji.

Fram kom að sveitarfélögin geti ekki staðið undir þeirri grunnþjónustu sem þeim er skylt að veita s.s. í fræðslumálum og þjónustu við aldraða. Þau fái til sín síaukin verkefni frá ríkinu og kröfur aukist almennt um þjónustu, án þess að nægilegt fjármagn fylgi með. Áhyggjur væru af samstarfi ríkis og sveitarfélaga og skilningsleysis ríkisvaldsins. Í þessu sambandi var einnig bent á heilbrigðismál og fram komu áhyggjur af menntun ungmenna að 18 ára aldri.

Auk þessa var komið inná lélega sjálfsmynd fólks og gjá sem virtist vera á milli borgar og sveita. Þar virtist skorta samkennd.

Einnig komu fram áhyggjur af ferðamönnum, að svæðið þjónustaði þá ekki nægilega vel og nýtti ekki þau tækifæri sem fælust í þeirri vaxandi atvinnugrein. Þar þyrfti að taka til hendinni.

4.4 Hvað gæti áunnist með samstarfi?

Hryggjarstykkið í samtalinu á fundinum snerist um samstarf og möguleg tækifæri á þeim vettvangi. Því var lengst dvalið við það viðfangsefni og spurt:

„Hvað gæti áunnist ef við (sveitarfélögin og samstarfsaðilar) tækjum höndum saman? – Hver eru tækifærin?“

Með orðalaginu að taka höndum saman var átt við samstarf í einhverju formi.

Samhljómur var um það meðal fundarmanna að ávinningur aukins samstarfs á milli sveitarfélaganna og á svæðinu í heild væri mikill, sama á hvaða formi yrði. Segja má að jákvæðni og vilji til samstarfs, hafi verið lykilskilaboðin og var bent á tækifæri á fjölmörgum sviðum hvað það varðar.

Bent var á tækifæri sem felast í samvinnu í stjórnsýslu og um stjórnunarstöður og til að auka hagræðingu í stjórnsýslunni. Þannig ykjast möguleikar á að veita góða þjónustu. Aukin samvinna íbúa myndi skila ávinningi ein og sér, en einnig mætti vænta ávinnings með öflugari og hagkvæmari þjónustu innan svæðisins. Samvinna myndi einnig bæta við faglegan styrkleika. Í þessu sambandi var bent á félagsþjónustuna, þjónustu við fatlaða, tómstundastarf barna og unglinga, samstarf félagsmiðstöðva, tómstundafulltrúa, Héraðsskjalasafn og embætti skipulags- og byggingarfulltrúa, sameiginlegt slökkvilið og umsjón brunavarna og almannavarna. Lagt var til að sameinast yrði um sormál; flokkun, förgun og flutninga. , Hægt yrði að reisa íbúðasambýli fyrir fatlaða á svæðinu og verndaðan vinnustað.

Tækifæri fælust einnig í að geta ráðið sérfræðinga í ný störf og var bent á skólasálfræðing, sjúkraþjálfara, iðjubjálfa, tónlistarkennara, skipulags- og byggingarfulltrúa og ferðamálafulltrúa í því sambandi.

Varðandi skólastarf var bent á eflingu þess, hagræðingu í skólum meðal annars m.t.t. stjórnenda, tækifæri tengd sameiginlegri fræðslustefnu, sameiginlegum skólum og kröftugra yfirstarfi. Aðrir bentu á tækifæri tengd samhæfingu og samvinnu í skólastarfi. Einnig var stofnun sameiginlegs framhaldsskóla nefnd.

Hvað varðar atvinnumálin þá var bent á tækifæri tengd sameiginlegri uppbyggingu atvinnulífs, m.a. með fullvinnslu afurða í heimabyggð, samstarfi á milli atvinnugreina s.s. bænda, iðnaðarmanna o.fl. og tækifærin í samstarfi sveitarfélaga við fulltrúa atvinnulífs.

Einnig var bent á tækifæri til eflingar með samstarfi félagasamtaka; eldri borgarastarf, íþrótt- og félagsstarf, og samstarf skáta og björgunarsveita.

Lagt var til að búinn yrði til hringvegur um svæðið. Einnig var lagt til að sköpuð yrði aðstaða til skíðaiðkunar í Arnkötludal.

Með auknu samstarfi og öflugra samfélagi, gætu skapast ný störf m.a. möguleg tækifæri fyrir aukna þörf á sérfræðiþjónustu s.s. ráðgjafa á sviði verkfræði, lögfræðinga, sálfræðinga, tannlækni, sjúkraþjálfara, iðjubjálfa o.fl.

Svæðið yrði einnig samhentara þegar kæmi að sókn í opinber störf. Aðstoð við þróun matvæla væri einnig brýn og mikilvægt að fá aðila til samstarfs s.s. MATÍS, NMÍ, Háskóla Íslands, Háskólann í Reykjavík og Landbúnaðarháskólann.

Áhugavert væri að koma á laggirnar samstarfi í ferða- og markaðsmálum, m.a. með sameiginlegri upplýsingaþjónustu og lagt var til að ráðinn yrði ferðamálafulltrúi fyrir svæðið. Komið væri á laggirnar samstarfi til uppbyggingar í ferðaþjónustu meðal annars í því skyni að bæta nýtingu gistirýma. Einnig yrði unnið að uppbyggingu sameiginlegrar ímyndar í ferðaþjónustu.

5 Samantekt og næstu skref

5.1 Skilaboðin samantekin

Skilaboðin úr umræðunni fela í sér margvíslega þræði sem nauðsynlegt er að veita athygli og fylgja eftir. Til að greina hvert þeir liggja þá er gott að horfa hér fyrst á grófa samantekt um stöðuna á svæðinu, eins og hún birtist í samtali fundarins. Að nokkru leyti verður hér um endurtekningu að ræða á því sem fram hefur komið í kafla 4, en uppsetningin veitir mögulega annan vinkel í sýnina á stöðu svæðisins.

Varnarbaráttan, sem fundarmenn lýstu, birtist gróflega samantekið þannig, flokkuð sem veikleikar svæðisins eða sem utanaðkomandi ógn við lífsgæðin þar:

	Veikleikar	Ógnanir
Mannlíf, samfélag, menning	Fámenni og á svæðið vantar margvíslega menntun „inní flóruna“, menntunarstig lágt. Hugarfar: sjálfsmyndin að mörgu leyti léleg vegna langvarandi varnarbaráttu.	Fólksfækkun og hækkandi meðalaldur. Hið síðarnefnda er vísbending um að endurnýjun er ekki næg; unga fólkið kemur ekki „til baka“. Fólk upplifir gjá milli landsbyggðarinnar (svæðisins) og höfuðborgarsvæðisins.
Eðli og innviðir	Strjálbýlt svæði og innviðir veikir. Sveitarfélögin sjálf of veik; tekjur fylgja oft ekki verkefnum frá ríkinu. Þjónusta vantar á ýmsum sviðum (opinber og einka).	Hve víðfeðmt svæðið er og langt milli staða, vegalengdir miklar. Lélegar samgöngur og ófærar heiðar. Ímynd og eðli: landið sums staðar eyðilegt, hlutar afskekktir (má líka telja sem tækifæri). Húsnæðisskortur – erfitt fyrir nýja íbúa að setjast að, dýrt að byggja m.v. hvað fasteignaverð er lágt; hamlar nýbyggingum. Raforkuöryggi ábótavant, hátt orkuverð ógnar sem og lélegt fjarskiptasamband og slæm sjónarvarps- og útvarpsskilyrði.
Auðlindir og atvinnulíf	Fábreytni í atvinnuvegum, til sjávar og sveita er helsti veikleikinn – of einsleit störf. Störf sem almennt gefa of lág laun. Til sveita eru buin almennt lítil; gefa of litlar tekjur. Störfum hefur fækkað, ekki síst opinberum störfum.	Það felst í því mikil ógn að atvinna er víða ótrygg. Einnig ógnar hve mikil áhrif það getur haft ef einn stór vinnustaður lokar eða dregur úr starfsemi sinni, m.t.t. smæðar samfélaganna. Það er landbúnaði ógn hve lítil nýliður er í greininni og endurnýjun virðist örðug, skortur á fé og lítil stuðningur við nýsköpun. Fækkun starfa má líka flokka sem ógnun.

Styrkur svæðisins og tækifæri samantekið birtust m.a. þannig:

	Styrkur	Tækifæri
Mannlíf, samfélag, menning	Auðurinn í fólkinu á svæðinu er eitt það dýrmætasta. Félagsauður birtist m.a. í vináttu og samstarfi yfir svæðið, t.d. samstarf hjá félagasamtökum og í íþróttum. Margt í boði á sviði menningar á ekki fjölmennara svæði.	Enn frekari tækifæri felast í auknu samstarfi á þessum nótum. Mikill áhugi innan og utan svæðis á sögunni, landnámssaga merkileg. Tækifæri í að matreiða söguna og setja í búning, fyrir ýmsar atvinnugreinar að byggja á.
Eðli og innviðir	Samstarf um ýmis verkefni tengd þjónustu og starfsemi sveitarfélaga og opinberra aðila hefur skilað ávinningi.	Mikil tækifæri í að sameina/vinna saman um rekstur og þjónustu sveitarfélaganna, til aukins hagræðis og betri þjónustu við íbúana. Ávinningur einnig í samvinnu um félagsstarf margvíslegt. Framhaldsskólamál, sambýli fyrir fatlaða og verndaður vinnustaður málefni sem svæðið gæti unnið betur að saman.
Auðlindir og atvinnulíf	Einstök náttúrufergurð er auðlegð sem svæðið býr að; stórbrotið landslag, eyjar, firðir, fjörur, dalir, fjöll. Sauðfjárbúskapur, sjávarnytjar, landgæði – þekking á matarhandverki.	Tækifæri til verðmætasköpunar felast í auðlegð svæðis og að nýta náttúrugæði með skynsömum hætti. Sameiginleg uppbygging atvinnulífs, m.a. samstarfi við og á milli atvinnugreina s.s. bænda, iðnaðarmanna o.fl. og við fulltrúa atvinnulífs. Með auknu samstarfi og öflugra samfélagi gætu skapast ný störf.

Samhljómur var hjá fundarmönnum um að ávinningur aukins samstarfs á milli sveitarfélaganna og á svæðinu í heild væri mikill, sama á hvaða formi yrði. Jákvæðni og vilji til samstarfs má telja lykilskilaboðin og að fyrir hendi sé væntumþykja um samfélögin og sameiginlegan hag þeirra, metnaður og baráttuvilji. Trúin á að gera megi betur og að tækifæri felist í samvinnu er augsýnileg.

Hvað varðar stjórnsýslu, þjónustu sveitarfélaga og rekstur, þá snýst samtalið um kostina við einfaldara stjórnkerfi sveitarfélaganna og stofnana þeirra, þannig að ná megi fram aukinni hagræðingu og fjárhagslegri hagkvæmni. Samhliða er verið að gera því skóna að með því að leggja saman þá sé hægt að bæta í þjónustuna, bæði með nýrri þjónustu sem ekki er til

staðar nú og eins þannig að störf „komi heim“ sem annars eru aðkeypt. Þannig megi efla samfélag og þjónustu við íbúana í þeim málaflokkum sem tilheyra sveitarfélögunum.

Hvað varðar ólögbundin verkefni sveitarfélaga og umræðu um atvinnumálin almennt, þá kom einnig fram trú á að kostir og tækifæri skapist með því að horfa á svæðið sem heild, kynna það þannig og gæta hagsmuna þess í sameiningu. Ef tekst að efla þjónustu sveitarfélaganna og auka samheldni og samvinnu á svæðinu, þá geti það leitt af sér ný störf og aukna þörf á frekari (sérfræði)þjónustu í einkageiranum.

5.2 Næstu skref

Valkostirnir sem fulltrúar sveitarfélaganna standa nú frammi fyrir, um hvernig eigi að stíga næstu skref eru nokkrir. Í fyrsta lagi er spurningin um hvort samtalinu eigi að halda áfram eða ekki, burtséð frá valkostum. Af samtali fundarmanna og því sem fram hefur komið hjá sveitarstjórum og oddvitum síðan, er ljóst að vilji virðist til að samtalinu verði haldið áfram.

Þá væri hægt að fara þá leið að skilgreina valkostina sem við blasa og stilla þeim upp með afgerandi hætti, þannig að hver sveitarstjórn segði til um hvað henni hugnaðist. Valkostina mætti draga með skörpum línunum, t.d. þannig:

- Að hefja formlegan undirbúning sameiningar sveitarfélaganna. Líkur eru á að fjármagn fáiist úr Jöfnunarsjóði sveitarfélaga til að vinna undirbúningsvinnu, að því gefnu að sameiningarnefnd verði stofnuð og vinnu ljúki með kosningu íbúa um sameiningu.
- Að velja og vinna að völdum samstarfsverkefnum eða málaflokkum, s.s. í stjórnsýslu og/eða þjónustu sveitarfélaganna, án sameiningar.
- Að hefja vinnu við svæðisskipulag; velja þróunarþætti sem sveitarfélögin sammælast um að móta sameiginlega sýn á og vinna til framtíðar.

Hins vegar má setja nokkra fyrirvara við "afgerandi kosti". Það getur falist í því tækifæri fyrir sveitarfélögin að líta ekki á þessa valkosti þannig að einn útiloki annan – nema auðvitað ef farið væri beint í kost A. Valkosti B og C má einnig nýta sem undirbúning fyrir sameiningarviðræður síðar, þegar sveitarfélögin vilja, þ.e. kostir B og C útiloka ekki A.

Ef rýnt er í þann stuðningsfarveg sem útbúinn er, í lögum, fyrir samtal um og skoðun á sameiningu sveitarfélaga, þá blasir við nokkuð „einstefnulegur“ kostur fyrir sveitarfélög sem eru að hefja sitt samtal og hafa ekki ákveðið hvort sameining sé yfirhöfuð „uppá borðum“. Æskilegt væri að sveitarfélög fengju stuðning við ferli þar sem umræðunni um samlegð og samstarfskosti er leyft að vera opin til að byrja með, á meðan sameiginleg sýn á svæðið og samhljómur byggist upp, sem síðan leiðir til ákvarðana um samstarf eða sameiningu.

Líklegt er að það sem gagnast sveitarfélögunum fimm á þessu stigi, sé að halda áfram samtalinu frá fundinum 31. mars. Samtalið er þegar hafið og mikilvægt að beina því áfram í uppbyggilegar áttir, horfa á viðfangsefni, auðlindirnar, tækifærin og kostina til sóknar.

Svæðisskipulagið er þannig ferli að það er líklegt til að þetta raðirnar hjá þeim sveitarfélögum sem að standa, opna augu fólks fyrir svæðinu í heild og sameiginlegum hagsmunum - þar sem fá má íbúana með í umræðuna – og vera farvegur fyrir sameiginlega sýn á framtíðina. Þannig getur samtal svæðisskipulagsferlisins orðið afar dýrmætt sem undirbúningur hvort heldur sem er sameiningar eða frekari samvinnu sveitarfélaga, án þess að menn þurfi að ákveða það fyrirfram. Jafnframt er mikilvægt að eiga farveg fyrir þau viðfangsefni sem ekki verður horft á í svæðisskipulagi, s.s. stjórnsýslu, rekstur og þjónustu sveitarfélaganna.

Draumastaðan nú, að mati Alta, er sú að geta fléttað saman valkostina sem hér eru nefndir, og þróað ferli fyrir samtal sveitarfélaganna, sem byrjar á því að greina þær auðlindir og tækifæri sem svæðið býr yfir - sem grunn fyrir ákvörðun um þá sóknarkosti sem svæðið á og vill grípa til, í þeirri varnarbaráttu svæðisins sem fundarmenn lýstu. Sóknarkostirnir eru flókið samspil sem krefst samvinnu sveitarfélaganna, en einnig samvinnu við aðra aðila á svæðinu. Hluti sóknarkosta eða sóknarfæra felast í samvinnu um lögbundin verkefni, aðrir snúast um að virkja aðila á svæðinu til samstarfs og enn aðrir um að byggja upp þá mynd af svæðinu sem heild sem ekki hefur hingað til blasað við, þar sem fimm stök samfélög hafa fremur verið í forgrunni. Fyrstu skrefin í svæðisskipulagsvinnu geta einmitt snúist um þetta.

Alta leggur til að næstu skref séu fundur þar sem fulltrúar sveitarfélaganna ræði um það hvers konar farveg þeim hugnist að búa til fyrir samtal sín á milli um sameiginlega hagsmuni. Þar yrði þróuð sú leið sem fulltrúarnir telja að skili samfélögunum mestum ávinningi fljótt, en útiloki ekki að ósekju valkosti sem í dag virðast ekki í sjónmáli.